

ÜRETİM YAPAN KOBİ'LERDE KARAR SÜRECİNE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN ETKİLERİ: TRB1 BÖLGESİNDE YAPILAN BİR ARAŞTIRMA

*Effects of the Accounting Information Systems to the Decision Process of SMEs Making
Manufacture: A Research Made In TRB1 Region*

Özcan DEMİR¹

Meltem GÜL²

ÖZET

Günümüzde ekonominin temel yapı taşı olarak karşımıza çıkan KOBİ'ler; yapısal özellikleri bakımından pek çok avantajlı yönleri olmalarına rağmen, yönetim ve ölçek olgusu bakımından pek çok sorunlarla karşımıza çıkmaktadırlar.

Karar süreci KOBİ'lerde işletme sahibi, ortakları veya az da olsa profesyonel yöneticiler tarafından işletilen bir mekanizma olarak çalıştırılmaktadır. Ancak alınan kararların etkinlik, rasyonellik ve işletme stratejileriyle uygunluğu açısından sorunları taşıdığı görülmektedir.

Çalışmamızda; KOBİ'lerde karar sürecinde finansal muhasebe bilgileri ile maliyet ve yönetim muhasebesi verilerinin etkinliği araştırılmıştır. Bu alanda işletmelerin karar sürecinde muhasebe bilgilerinin olumlu etkilerinin farkındalığına vardıkları ama güncel iş yaşamında bunu çok fazla uygulamaya almadıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, Karar Verme, Muhasebe Bilgi Sistemleri

ABSTRACT

SMEs which are seen as a building block of the economy in present days, have many problems in terms of management and scale fact although they have many advantageous aspects in terms of their structural specifications.

Decision process in SME, operates as a mechanism which is managed by company owners, partners and Professional executives. However, it is observed that the decisions have problems in terms of conformity with the efficiency, rationalism and management strategies.

In our research, the efficiency of accounting, financial information, cost and management accounting data in decision process of SMEs. It is determined that the managements are aware of the positive effects of the accounting information however they do not apply this so much in current business life.

Keyword: SME, Decision Making, Accounting Information Systems

1.GİRİŞ

Küçük ve Orta Ölçekli İşletme (KOBİ) ler genellikle tek bir şahıs ya da birkaç ortak tarafından kurulan ve yönetilen işletme modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu işletmeler sermayeyi kendi içinden sağlayan, yerel piyasaya yönelik üretim yapan ekonomik birimler olarak da tanımlanabilir. Küçük ve orta ölçekli işletmeler, ekonomik canlanma, istihdam yaratma ve teknolojik gelişmelere uyum konusundaki katkıları nedeniyle ülke ekonomileri için son derece önemlidir.

İşletmeler, belirsizliğin egemen olduğu rekabetçi bir ortamda faaliyet göstermektedirler. Yoğun rekabetin ve teknolojik gelişmelerin yaşandığı günümüz iş dünyasında işletmelerin varlıklarını devam ettirebilmeleri, önemli bir problem olarak karşımıza çıkmakta ve bu metotla

¹ Yrd. Doç. Dr. Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fak. İşletme Bölümü, ELAZIĞ e-posta: odemir@firat.edu.tr

² Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yüksek Lisans Mezunlu, e-posta: meltembozgoz@hotmail.com

stratejik kararların alınması gerekli olmaktadır. KOBİ bu değişen koşullara ve piyasalara daha kolay uyum sağlama yeteneğine sahiptir. Kararların alınması ve uygulanması büyük işletmelerden daha kolay ve hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir.

Karar verme devamlı çevresel incelemelerin ışığı altında, işletmenin genel amaçlarını saptama, amaçlara ulaştıracak üretim veya faaliyet konuları ile pazarları araştırma ve seçme ile ilgilidir. İşletme yönetimi tüm stratejik kararları verirken, bütün paydaşların çıkarlarını gözetmek durumundadır.

İşletmelerde verilen kararların yerindeliliğinin sağlanmasında; muhasebe raporlarının, güncelliği, doğruluğu, zamanında sunulması ve yeterli bilgi içermesinin rolü büyüktür. Gelişen teknolojiye önemli ölçüde etkilenen muhasebe, artık basitçe yasal yükümlülükleri yerine getirmenin çok daha ötesinde bir anlam kazanmıştır. Bilgisayar kullanımının yaygınlaşmasıyla tüm işletmelerde muhasebe verileri artık bilgisayar ortamında kayıt edilmektedir. Muhasebenin temel işlevlerinden birisi de raporlamadır. Bu işlev işletme yönetiminin karar almasında gerekli bilgileri sağlayıp bu bilgilerin sonuçlarının tekrar yönetime sunulmasını sağlamaktadır.

Çağımızda yönetim muhasebesini rakamlardan oluşan tablolar sisteminden çıkartıp, karar verme mekanizmasının bir fonksiyonu haline getirerek ve yönetimin gereksinim duyduğu bilgi ve kaynakları en kısa sürede ve amaca uygun hazırlayıp yönetime sunulması sağlanmaktadır. Böylece işletme yönetiminde yönetim muhasebesinden yararlanarak doğru ve zamanında kararlar verip büyük başarılar elde edilebilir. İşletmelerde verilen kararlar işletmelerin başarısı üzerinde büyük etkilere yol açarlar. Bu nedenle işletmelerde karar verme sürecinde muhasebe bilgi sisteminden yararlanılması işletmenin geleceği, karlılığı ve stratejileri üzerinde olumlu rol oynayacaktır.

Çalışmamızda üretim yapan KOBİ'lerde karar verme sürecine muhasebe bilgi sisteminin etkileri üzerinde durulmuştur ve TRB 1 bölgesinde bir araştırma yapılmıştır. TRB 1 bölgesinde üretim faaliyeti gösteren 210 işletmeyle görüşülmüştür. 110 işletme Malatya'dan 80 işletme Elazığ'dan 12 işletme Tunceli'den 8 işletme ise Bingöl'den anketimize katılmıştır.

2. KARAR SÜRECİ

2.1.Karar Vermenin Tanımı

Karar verme, “Bir amacın veya çok sayıda amaçların elde edilebilmesi için mevcut çok sayıda alternatif arasında şuurdu olarak yapılan bir seçimdir” biçiminde ifade edilmektedir (Yılmaz, 1995:99).

Karar vermek, yönetici konumunda olan insanların işlerini iyi yapabilmeleri açısından en temel unsur olarak karşımıza çıkar. Karar vermek yöneticiliğin en temel işi olduğundan, yöneticilik karar verme işi olarak da tanımlanabilir. İşletmenin başarısı ya da başarısızlığı yöneticinin kararlarıyla doğru orantılı olduğundan, modern işletmecilik anlayışında karar verme yönetimin temel unsuru olarak kabul edilir.

2.2. Karar Vermenin Önemi

“Karar verme, yönetimin temelini oluşturmaktadır. Üst yönetim tarafından verilen kararlar işletme açısından hayati önem taşır. Bundan dolayı karar verme mekanizmasının yer almadığı bir yönetim mümkün değildir” (Yozgat,1994:7). Bunun doğal sonucu olarak da yönetim ile karar verme kavramları çoğu kez eş anlamlı kullanılıp, yönetimin de bir karar dizisi olarak incelendiği görülür.

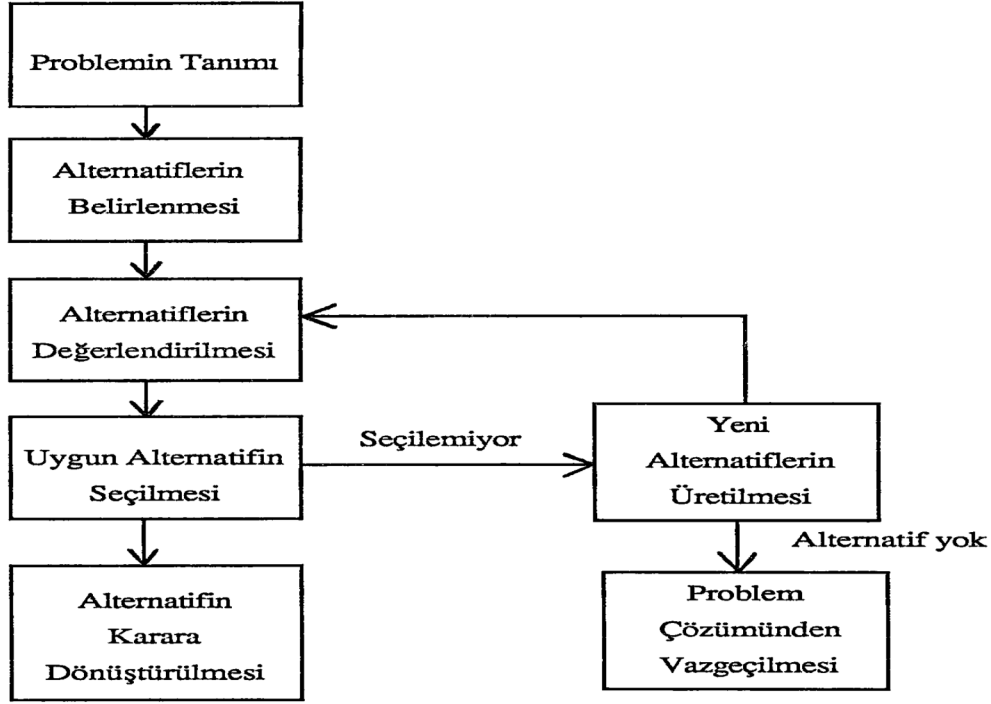
Yönetimde karar verme sürecinin temelini, alternatifler arasından işletme için en doğru veya en uygun olanın seçilmesi oluşturur. Verilen karar işletmenin başarılı olup olmadığını gösterir. Bu açıdan bakıldığında zaman karar vermenin hem amacı hem de sonucu etkilediği ve yöneticinin vermiş olduğu kararın onun sonuçla ilgili tercihini belirttiği söylenebilir.

2.3. Karar Verme Süreci

Alternatifler arasından seçim yapmak olarak da belirlenen karar verme bazı alt fonksiyonlardan oluşur. Bunlar;

- Amaçların tespit edilmesi,
- Amaçlara ulaşmak için muhtemel sorunların tanımlanması,
- Gerekli bilgilerin toplanması,
- Değerlendirilmesi,
- Alternatiflerin oluşturulması,
- Alternatiflerin sonuçlarının tahmin edilmesi
- Amaca en uygun olanın seçilmesi şeklindedir.

Şekilde 1'de belirtildiği gibi karar verme sürecinde ilk adım problemin ne olduğunun belirlenmesidir. Problem doğru belirlendikten sonra onu ortadan kaldıracak adımlar yönetilebilir. Daha sonra yöneticilerin muhtemel çözüm yollarını listelemeleri gerekir. Her alternatif çok ayrıntılı bir şekilde değerlendirildikten sonra en uygun alternatif seçilir. Sonraki adım seçilen alternatifin karara dönüştürülmesidir (Certo,1994:141).

Şekil 1. Karar Verme Süreci (Slade,1994:11).

2.4. Karar Vermenin Özellikleri

Karar verme sürecindeki en önemli aşama, çeşitli alternatifler arasından seçimin yapılması ve sorunların çözülmesine katkıda bulunmaktır. Bu aşamada öncelikle ulaşılmak istenen amaçlar belirlenip, sonrasında ise bu amaçlar için gerekli araçlar belirlenir ve standartlar oluşturulur.

Karar verme hem yönetim hem de örgüt ile ilgili özellik taşıyan bir süreçtir. Karar vermenin temel özelliklerinden birisi, karar verme bir plan ve programlama faaliyeti olduğundan karar sürecinin geleceğe yönelik olmasıdır. Karar sorunların çözümünü amaçlar ve bu süreç hem etkinliğe hem de rasyonelliğe dayanmaktadır. Karar vermenin bir diğer temel özelliği ise, bilimsel ve grup özelliği taşımasıdır. Karar verme süreci pahalı olup ancak çeşitli analizler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Analizde değişik tahmin teknikleri kullanılır. Hiç kuşkusuz karar vermenin belirli bir riski de vardır (Demir,1985:3).

2.5. İyi Bir Karar ve Nitelikleri

Karar bir iş yapmak, bir çalışmada bulunmak, bir çaba harcamak için alınır. Bireyin amaçları ve hedefleri, onun gereksinim ve isteklerinin yoğunlaşmış, belirlenmiş bir şeklinden başka bir şey değildir. Karar bireysel ve toplumsal yaşantıda bu kadar önemli olduğuna göre, kararın kendisini değerlendirme, yani iyi olup olmadığına karar vermenin de büyük önem taşıdığı bilinmektedir (Tosun,1992:325). İyi bir kararın taşıdığı özellikler şunlardır:

- İyi bir karar işletme ve bölümün olanaklarına uygun, diğer bir ifade ile gerçekçi olmalıdır. Aksi halde uygulanamaz ve hayal ürünü olur (Eren,2003:190).
- Etkili, yani kararın alınmasını gerektiren problemi çözücü, bizi rahatsız eden etkenleri ortadan kaldıracı veya istediğimiz şeyleri bize sağlayıcı özellikte olması kararı iyi yapar (Tosun,1992:326).
- İyi bir karar hukuksal yani mevzuata uygun olmalıdır. Yöneticiyi sorumluluktan kurtaracak olan kararın bu özelliğidir.
- Karar verimli olmalıdır: Kararın alınması ve uygulanması safhalarında ortaya çıkabilecek her türlü maliyetin “ön görülen düzeyde tutulması” demektir (İmrek,2003:5). İyi bir karar az harcama ve fedakârlıkla, masraflar minimum tutularak en iyi sonucu verecek biçimde meydana getirilmelidir.
- Karar uygulanabilir olmalıdır: Alınan kararların uygulanabilirliği de kararın iyiliğini (değerini) artırır veya azaltır. Alınan kararların gerçekçiliği ve mevcut duruma uygunluğu, kararın kabul edilebilirliğini dolayısıyla uygulanabilirliğini arttıracaktır.
- Karar zamanında alınmış olmalıdır: İyi bir karar ne fazla geciktirilerek ve fırsatlar kaçırılarak alınmalı ne de fazla acele edilerek etraflica inceleme ve araştırma yapılmadan alınmalıdır. Bu nedenle en iyi karar zamanında alınan karardır.

3. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ

Sistem, iki veya daha fazla bileşenin bir amaca ulaşmak için birbirleriyle etkileşim içerisinde olmasını ifade eder. Sistemler alt sistemler içerir ve alt sistemler bir bileşeni olduğu sistemin belirli işlevlerini yerine getirir. Bir Muhasebe Bilgi Sistemi beş bileşenden meydana gelir (Romney/Steinbart 2003:2):

- Sistemi yöneten ve değişik işlevleri yerine getiren insanlar,
- İşletme faaliyetiyle ilgili verileri insan gücüyle veya otomatik olarak toplayan, işleyen ve depolayan süreçler,
- Örgütlerin iş süreçleriyle ilgili veriler,
- Örgütün verilerini işleyen yazılımlar,
- Bilgi teknolojileri alt yapısı: (bilgisayarlar, tamamlayıcı donanımlar ve ağ donanımlarını içerir.)

Bilgi sisteminin temel hareket noktası, yönetimin her düzeyine gerekli bilgileri zamanında ulaştırmaktır. Çünkü yöneticiler, hâlihazırda yürütülen işlemlerin durumu ve beklenmedik olayların gerektirdiği müdahaleler hakkında doğru, sürekli ve tam zamanında bilgilendirilmeyi tercih etmektedirler (Veeken ve diğerleri,2002:347). İşletmelerde bilgi sisteminin başarılı olmasını sağlayan faktörler, sosyal ve teknik faktörler olmak üzere ikiye ayrılır. Sosyal faktörler; işletme amaçlarının açıkça belirlenmesi, yönetimin desteğinin sağlanması, çatışmaların önlenmesi ve eğitim programlarının planlanması olarak belirlenirken, teknik faktörler ise gerekli alt yapının oluşturulması, bilginin organizasyon içerisinde paylaşılması, etkili metod ve araçların kullanılması, nitelikli ekiplerin oluşturulması ve kaynakların yönetilmesi olarak sıralanmaktadır. Yöneticiler tarafından yönetsel kararlarda kullanmak üzere ihtiyaç duyulan bilgi, bilgi sisteminin alt sistemi olan yönetim bilgi sisteminden karşılanır. Bu süreçte Muhasebe bilgi sistemi, temel yönetim bilgi

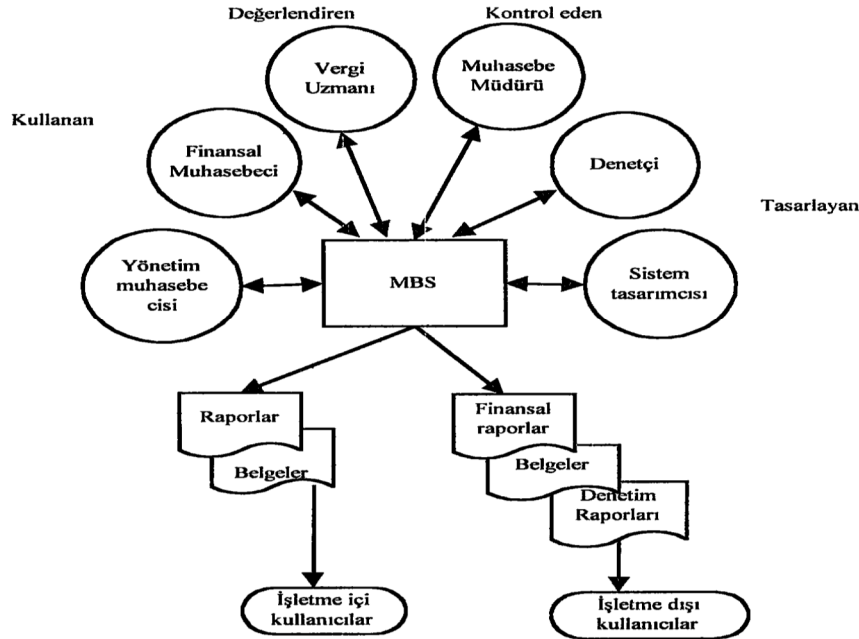
sistemlerinin en önemlisi ve en eskisi olarak karşımıza çıkar (Gökdeniz, 2005:87). Öyle ki bilgi sisteminin ilk kullanımının muhasebe ile yönetim arasındaki ilişkiden kaynaklandığı iddia edilmektedir (Rom ve Rohde, 2007: 40).

Muhasebe Bilgi Sistemi, diğer muhasebe konularından daha farklı özelliklere sahip olan bir sistemdir. Bundan başka muhasebe sistem ve organizasyonunda, tüm işlevleri kapsamaktadır. Aynı zamanda bir işletme organizasyonunun sinir sistemine benzetilebilir. İşletme yöneticilerine karar verme aşamalarında pek çok fayda sağlamaktadır. Muhasebeciler ise Muhasebe Bilgi Sisteminin odak noktasındadır ve aşağıda sayılan gruplara bilgi sağlamaktadırlar. Bu gruplar sırasıyla: (Warman, Davies, 1998:3-4).

- Finansal tablolardan yararlananlar
  - Danışmanlar
  - Planlamacılar,
  - Tasarımcılar
  - Denetçilerdir.

Muhasebeciler bilgi sistemlerine göre bilgi kullanıcıları, değerlendirici, kontrolör ve yapılandırıcı şeklinde sıralanabilecek çeşitli rolleri yerine getirirler. Bu rolleri finansal muhasebeci, vergi uzmanı, muhasebe müdürü denetçi, sistem tasarımcısı ve yönetim muhasebecisi olarak yerine getirirler.

Şekil 2'de muhasebe bilgi sisteminin kullanıcıları ve yerine getirdikleri fonksiyonlar gösterilmiştir.

Şekil 2. Muhasebe Bilgi Sisteminin Kullanıcıları ve Yerine Getirdikleri Fonksiyonlar (J.W Wilkinson.19)

Muhasebe Bilgi Sistemi, bir işlemenin muhasebe bilgileri için bir tür dağıtım sistemidir. Sistemde öngörülen unsurlar ise şunlardır.

- a) İşletme organizasyonunun yasal raporlama düzeninin gereksinimi olan bilgileri elde etmek,
- b) Güvenilir muhasebe bilgilerini ihtiyacı olanlara temin etmek.

c) İşletmeleri olası risklerden, muhasebe bilgilerinin işletme içi ya da dışındaki kötüye kullanımlarda korumaktır (Gökdeniz,2005:87).

Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin sahip olduğu varlıkları ve kaynaklar arasında yer alan sermaye ve borçlar üzerinde farklılık yaratan ve mali nitelik taşıyan işlemlere ait verileri işleyerek, bilgiye dönüştüren ve ortaya çıkan bilgileri raporlayan bir bilgi sistemidir.

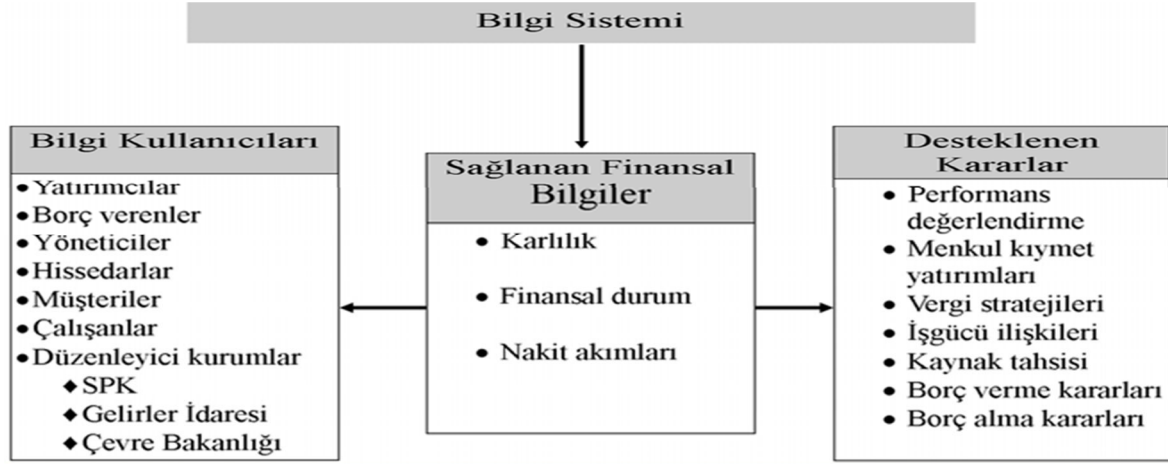
3.1.Muhasebe Bilgi Sisteminin Amaçları

Muhasebe bilgi sisteminin temeli işletmede bölümler arasında uyumun sağlanması, toplanan verilerin ortak bir esas dahilinde değerlendirilmesi ve kullanıcılara gerektiği anda anlamlı bir şekilde iletilmesidir. Muhasebe bilgi sisteminin üç temel amacı vardır (Acar ve Ömürbek,2003:68).

- Günü gününe operasyonları desteklemek,
- Dahili karar vericilerin kararlarını desteklemek,
- Yönetim ile ilgili zorlukların aşılmasına yardımcı olmak.

Muhasebe bilgi sisteminin temel amaçları bunlar olmakla birlikte muhasebe bilgilerine gereksinim duyan kişi ve kuruluşların amaçları birbirinden farklı olabilmektedir. Diğer bir ifade ile beklentiler itibarıyla muhasebe yalnızca şirketlerin finansal ve maliyet muhasebesi sonuçlarına hissedarlar açısından rapor etme sorumluluğunu taşımamakta aynı zamanda şirket faaliyetlerinin tüm paydaşlara etkilerini rapor etme görevi ile de karşı karşıya kalmaktadır (Acar ve Ömürbek,2003:68).

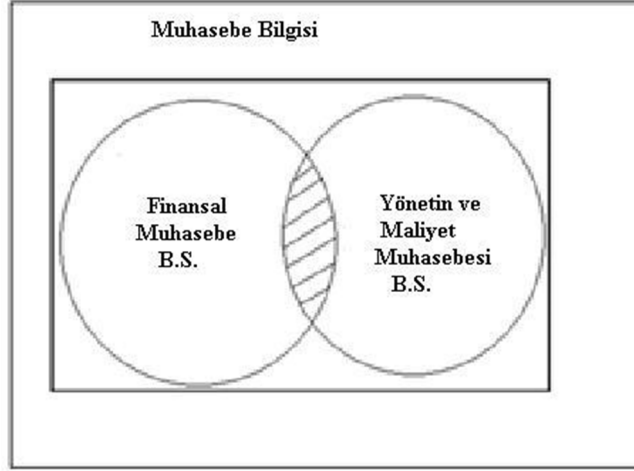
Şekil 3’de muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgiler, bu bilgilerden yararlanan kullanıcılar ve elde edilen bilgilerden alınan kararlar gösterilmiştir.

Şekil 3. Bir Bilgi Sistemi Olarak Muhasebe (Williams, Jan R., Financial 2005:7)

3.2. Muhasebe Bilgi Sisteminin Alt Sistemleri

Muhasebe bilgi sistemi, finansal muhasebe, yönetim ve maliyet muhasebesi olmak üzere üç alt gruba ayrılmaktadır. Bunlardan finansal muhasebe bilgileri dış kullanıcılara, yönetim ve maliyet muhasebesi bilgileri ise iç kullanıcılara yöneliktir.

Şekil 4. Muhasebe Bilgi Sisteminin Alt Sistemleri (Yıldırım ve Tek, 2004: 9).

3.2.1. Maliyet Muhasebesi Sistemi

Maliyet muhasebesi, işletmelerde üretilen mamullerin maliyetini ölçebilmek için maliyet giderlerinin türlerini oluş yerleri itibariyle ve üretilen mamullerin türlerine göre tespit etmek için yapılan hesaplar ve tutulan kayıt sistemidir (Banar,2003:3).

Günümüzde hızla gelişen ve değişen iç ve dış çevre koşulları, karar verme durumunda olan yöneticilerin maliyet muhasebesi bilgilerine olan ihtiyacını artırmıştır. Mali sistemden beklenen en önemli görev yönetimin ihtiyaç duyduğu bilgileri en iyi şekilde üretmesidir (Çapan,1992:83). İşletme yönetimi için en sağlıklı ve yararlı bilgiyi maliyet muhasebesi bilgi sistemi üretir. Maliyet muhasebesi bilgilerinin yararlı olmasının yanı sıra bu bilgilerin en etkin ve verimli şekilde yöneticilere sunulması gerekmektedir. Her geçen gün, plan yapmak ve karar vermek için bilgiye daha fazla ihtiyaç duyan yöneticilere, muhasebe bilgilerinin en uygun zamanda, en doğru ve en uygun biçimde iletilmesi yönündeki çabalar yoğunlaşmış ve bu süreçte maliyet muhasebesinin de önemi artmıştır. Özellikle işletme yönetiminde, muhasebe verilerinin ve diğer finansal verilerin nasıl kullanılabileceğini konu edinen bir alt sistem olarak maliyet muhasebesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Maliyet muhasebesi de yine verilerin bir kısmını finansal muhasebe bilgi sisteminden temin etmektedir (Ömeroğlu, 2003:1).

3.2.2. Finansal Muhasebe Bilgi Sistemi

Finansal muhasebe bilgi sistemi daha çok işletme dışına bilgi sunan bir alt sistemdir. Ancak işletme içindeki yöneticilere de bilgi sunmaktadır. İşletme dışında müşteriler, satıcılar, hissedarlar, işletmenin personeli, işletmeye borç verenler ve devlet gibi bilgi kullanacak taraflar bulunmaktadır. Finansal muhasebe bilgiyi girdi-süreçleme-çıkış akışını izleyerek karşı tarafa ulaştırmaktadır. Girdi olarak elde ettiği verileri, belgelerle işletmenin veri tabanına yerleştirdikten sonra dönem içinde yapılan işlemler sonucu, verilerin kullanılabilir hale getirilip yine bilgisayarda oluşturulan finansal raporlar vasıtasıyla bilgiler karşı tarafa ulaştırılır.

Finansal muhasebe bilgi sistemi işletme ile ilişkide bulunan dış bilgi kullanıcılarının bilgi ihtiyacını karşılamak için temel finansal tablolar aracılığı ile dış raporlama görevini yerine getirir. İşletme dışındaki çıkar gruplarını oluşturan bu bilgi kullanıcıları ise; işletme sahipleri, ortaklar, hissedarlar, kredi kuruluşları, sendikalar, birlikler, kamu -toplum- vb gibi sayılabilir (Edmondsvd, 2003:7).

Finansal muhasebe bilgi sistemi esas olarak muhasebe sisteminin işletme dışına yönelik alt sistemini oluşturur. Finansal muhasebe bilgi sistemi, işletmenin temel olaylarını oluşturan tedarik ve satış işlevlerinin fiziki ve parasal hareketlerini tarih sırasına ve konularına göre kaydeder. Bu faaliyetlerin sonucunu finansal tablolarla ortaya çıkarır. Finansal muhasebe bilgi sistemi ile

işletmeye ilişkin tüm değer artışları ve azalışları diğer taraftan işletmenin varlık ve sermaye yapısındaki değişimler tespit edilmiş olur. Finansal muhasebe bilgi sistemi temelde işletmenin geçmişine ilişkin faaliyetlerinin fotoğrafını çeker. Finansal muhasebe bilgi sistemi aynı zamanda yasal kurallara ve muhasebe ilkelerine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu bilgi sisteminin yapısını etkileyen en önemli unsurlar arasında; ülkenin vergi yasaları, ulusal ve uluslararası kavram, ilke ve standartlar ile muhasebe işlemlerini oluşturan yasal belge düzeni yer alır. Ayrıca Finansal muhasebe bilgi sistemi çeşitli kişi ve kuruluşlara bilgi sunarken “Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine uygun olarak hareket eder (Karcioğlu,2000:14).

3.2.3. Yönetim Muhasebesi Bilgi Sistemi

Yönetim muhasebesi bilgi sistemi, işletme yönetiminin planlama ve kontrol faaliyetlerinde kullanacağı bilgileri üreten Muhasebe bilgi sisteminin alt sistemidir. Yönetim muhasebesi bilgi sistemin’ de işleyiş; verilerin toplanması, işlenmesi, analizi ve bilgilerin yönetilmesi gibi faaliyetler bütünüdür. Diğer bir deyişle, bu bilgi sistemi ham verilerin toplanmasından başlayıp, üst yönetimin ihtiyaç duyduğu bilgilerin üretilip sunulmasına kadar işletme yöneticilerini hedef alan muhasebe faaliyetlerini içerir (Karcioğlu,2000:14).

3.3. Finansal Muhasebe ve Yönetim Muhasebesi İlişkisi

Finansal muhasebe ve yönetim muhasebesi bilgi sistemlerinin birlikte kullanıldığı bir başka sistem de bütünleşik sistem olarak adlandırılmaktadır. Bütünleşik sistemler, maliyet yönetimi ve performans ölçüm sistemlerinin finansal amaçlı raporlama sistemine bütünleştirilmiş şekli olarak ifade edilebilir. Bu sistemde tek bir veritabanı kullanılmakta ve işletmenin sipariş, satın alma, üretim planlama, stok, satış, insan kaynakları planlaması, muhasebe gibi tüm faaliyetleri organize edilmektedir. Bu bütünleşik sistem yardımıyla sisteme aktarılan herhangi bir veri ilgili tüm birimlere anında iletilmekte ve gerekli müdahalelerin yapılması sağlanmaktadır.

4. ARAŞTIRMA VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bugün dünyada ve Avrupa Birliği’nde KOBİ’ler ekonomi içinde büyük bir yer tutmaktadır. Ülkelerin sosyo-ekonomik yapısının temel taşı sayılan KOBİ’ler ekonomik gelişmenin de temel gücü olarak görülmektedir.

Yöneticiler, işletmelerin devamlılıklarını sürdürmek, karlarını ve piyasa değerini maksimize etmek, günümüz hızla değişen rekabet ortamına ayak uydurmak için ayrıntılı verilerin önemli bir bölümünü muhasebe bilgi sisteminden elde ederler. Finansal ve maliyet muhasebesi açısından ortaya çıkan veriler işlenerek yönetim muhasebesi için gereken bilgilerin üretilmesine yardımcı olur. Maliyet hesaplama tekniklerinin geliştirilmesi, ağırlıklı olarak ürün birim maliyetlerinin doğru belirlenmesi, maliyet planlama ve kontrolüne yöneliktir. Ürün maliyetlerinin çok hassas olarak belirlenmesi, ürün satış fiyatı belirleme, stokları değerlendirme, faaliyet sonuçlarını belirleme ve değerlendirmede büyük bir öneme sahiptir.

Ülkelerin kalkınmasının ve ekonomisinin en önemli yapı taşlarından olan KOBİ’lerin, yaşanan yoğun rekabet ortamında varlıklarını devam ettirebilmeleri için işletme fonksiyonlarından biri olan muhasebeyle elde edilebilecek bilgileri stratejik olarak kullanabilmeleri gerekmektedir.

Çalışmanın amacı, KOBİ’lerin karar verme sürecine muhasebenin alt dalları olan yönetim ve maliyet muhasebesinin etkilerinin araştırılması ve ilgililere sunulmasıdır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular karar verme sürecinde KOBİ’lerin yönetim ve maliyet muhasebesinden ne derece yararlandığını ortaya koymaktadır.

H-1:KOBİ’ler muhasebe bilgi sisteminin faydalarını yeterince fark edememişlerdir.

H-2:KOBİ’ler modern maliyet ve yönetim muhasebesi tekniklerini, muhasebe bilgi sistemlerine adapte etmekte sorunlar yaşamaktadırlar.

H-3: KOBİ'lerin muhasebe kültüründe yönetim ve maliyet muhasebesinin önemi yeterince kavranmamıştır.

H-4: Yönetim ve maliyet muhasebesi konularında beklentiler oluşmamıştır.

H-5: İşletmelerde stratejik önem taşıyan yönetim ve maliyet muhasebesi konularında uzman eleman eksikliği yaşanmaktadır.

4.2. Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı

Araştırmada sınırlandırılmış evren kullanılmış olup, 2013-2014 yılları arasında TRB1 Bölgesinde üretim yapan KOBİ'leri kapsamıştır. 210 işletmeyle yüz yüze görüşülmüştür. Bu 210 işletmeden 110 işletme Malatya'dan, 80 işletme Elazığ'dan, 12 işletme Tunceli'den, 8 işletme ise Bingöl'den anketimize katılmıştır. Anket formunun cevaplandırılması anketi yanıtlayanların ankette yer alan soruları algılama düzeyi ile sınırlıdır.

Bu araştırmada temelde nicel verilere dayalı araştırma ve ölçme yöntemi benimsenmiştir. Bu noktadan hareketle anket belirlenmesinde nicel verilere dayalı olan araştırma ve ölçme yöntemlerinin benimsendiği çalışmalarda yaygın olarak kullanılan Likert ölçeği model olarak kullanılmıştır. Ölçekte yer alan ifadeler 5'li bir ölçeğe göre değerlendirilmektedir. Tutumun şiddeti uçlara doğru gidildikçe olumlu veya olumsuz yönde artmaktadır.

Verilerin analizinde SPSS paket programından yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan başlıca istatistiksel yöntemler; frekans dağılımları aritmetik ortalama, standart sapma, Alpha, KMO Bartlett ve Ki kare testidir.

Anketin güvenilirliğine ilişkin yapılan analizde "Cronbachalpha değerleri" 0.867,0.765, 0.865 çıkmıştır. Bulunan Alpha değerleri 1'e yakın ve kabul edilebilir düzeydedir. Ki kare testinin güvenilirlik değerleri 0.747, 0.862, 0.846 çıkmıştır. Elde edilen bu değerler 1'e yakın ve anlamlı düzeydedir.

Araştırma kapsamına, Türkiye'de olduğu gibi tüm dünyada da önemli bir konumda olan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin TRB1 Bölgesinde üretim yapanları dahil edilmiştir. Araştırma kapsamında anketi dolduranların yönetim ya da muhasebe bölümünde çalışanlar olmasına dikkat edilmiştir. Araştırmaya katılan cevaplayıcıların isimleri ve çalıştıkları işletmelerin isimleri gizli tutulmuştur

4.3. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Bu bölümde araştırmaya katılan Elazığ, Malatya, Bingöl, Tunceli illerindeki üretim yapan KOBİ'lerin anket sorularına vermiş olukları yanıtların istatistiksel analizleri tablolar yardımıyla açıklanacaktır.

4.4. Araştırmaya Katılan KOBİ'ler ile İlgili Genel Bilgiler

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanların 34'ü Tek şahıs, 123'ü Limited şirket ve 53'ü ise Anonim şirkettir. Anketimize katılan işletmeler arasında kolektif ve diğer şirket türleri yer almamıştır. Çıkan sonuçları incelediğimizde limited şirket şeklinde yapılanmanın yaygın olması KOBİ'ler açısından beklenen bir durumdur. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan KOBİ'lerin büyük çoğunluğunun aile şirketi olması limited şirket yapılanmasındaki diğer önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanların 73'ü genel yönetim biriminde, 115'i muhasebe biriminde, 14'ü finansman biriminde ve 8'i üretim biriminde çalışmaktadır. Çıkan sonuçları incelediğimizde pazarlama bölümü yöneticileri ya da departmanından kimse yer almamıştır. Finansman bölümünün küçük değerlerle yer almasının nedeni, çok az işletmede böyle bir bölüm ve yöneticiye rastlanmasından kaynaklanmaktadır.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanların %10'u 3 yıl %12.9'u 3 ve 6 yıl %35.2'si 6 ve 10 yıl %41.9'u 10 yıl ve üzeri yılda faaliyette bulduklarını söylemiştir. Faaliyet yıllarını

değerlendirdiğimizde en fazla işletmeleri 10 yıl üzeri ve 6-10 yıl arasında faaliyette bulunanların oluşturduğu görülmektedir. Bu işletmelerin karar verme sürecinde muhasebe bilgi sistemi üzerine bir ankete olumlu yaklaşımları muhasebe bilgi sisteminin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanların 207'si imalat sektöründe, 3'ü ise ticaret alanında faaliyette bulunduğunu söylemiştir. Diğer faaliyetlerde bulunan işletmeler ankete katılmamıştır. Sektörel dağılımlar açısından konuyu imalat olarak göstermek istediğimiz ve alan çalışmamız imalat üzerine odaklandığı için %98.6 'lık bir oran çıkmıştır. %1.4'lük ticaret sektörü ise aslında hem imalat hem de ticareti birlikte yapan firmalardan oluşmaktadır. Bundan dolayı anketimizi yanıtlayan firmaların hepsinin bir imalat boyutu olduğu konusunda bir konsensüs bulunmaktadır.

Tablo.1 Araştırmaya Katılan KOBİ'lerin Genel Bilgileri

Hukuki Yapı Dağılımı	Frekans	Yüzde
Tek şahıs	34	%16.2
Limited	123	%58.6
Anonim	53	%25.2
Kolektif	0	%0
Diğer	0	%0
Toplam	210	%100.0
Anketi Yanıtlayanların Görev Alanı		
Genel Yönetim	73	%34.8
Muhasebe	115	%54.8
Finansman	14	%6.7
Üretim	8	%3.8
Pazarlama	0	%0
Diğer	0	%0
Toplam	210	%100.0
Katılımcıların Faaliyet Yılı		
3 yıl	21	%10.0
3-6 yıl	27	%12.9
6-10 yıl	74	%35.2
10 yıl +	88	%41.9
Toplam	210	%100.0
Faaliyette Bulunulan Sektör		
İmalat	207	%98.6
Ticaret	3	%1.4
İnşaat	0	%0
Ulaştırma-Haberleşme	0	%0
Diğer	0	%0
Toplam	210	%100.0
Muhasebenin İşletme İçinde/Dışında Tutulması		
Evet (İşletme İçinde)	109	%51.9
Hayır (İşletme Dışında)	101	%48.1
Toplam	210	%100.0
Muhasebe Elemanlarının Eğitim Durumu		
İlköğretim	17	%8.1
Ortaöğretim	65	%31.0
Önlisans- Lisans	121	%57.6
Lisans üstü	7	%3.3
Toplam	210	%100.0
Kuruluş Sermayesi Temini		
Kendi öz kaynaklarımdan	147	%70.0
Ticari kredi kullandım	33	%15.7
Banka kredisi kullandım	26	%12.4
Akraba ve arkadaşlarımdan borç aldım	4	%1.9
Toplam	210	%100.0

Üretim Yapan KOBİ'lerde Karar Sürecine Muhasebe Bilgi Sisteminin...

Amortisman Yöntemlerinin Tespiti		
Normal amortisman	182	%86.7
Azalan bakiyeler	13	%6.2
Faaliyet hacmi esas alınarak	15	%7.1
Toplam	210	%100.0
İşletme Bünyesindeki Maliyet Muhasebesi Birimi		
Evet	91	%43.3
Hayır	119	%56.7
Toplam	210	%100.0
Maliyet Muhasebesinin Tutuluş Şekli		
İşletme içinde	59	%28
İşletme dışında	32	%15
Cevap vermeyen	119	%57
Toplam	210	%100.0
Maliyet Muhasebesinin Kullanım Amacı	Frekans	Yüzde
Yasal olarak zorunlu kılındığı için	89	%42.4
Muhasebe verilerine ulaşmak ve bu verileri çeşitli kararlarda kullanmak için	121	%57.6
Toplam	210	%100.0
Maliyet Sistemlerinde Yeniliğe Yaklaşım		
Evet (Olumlu Yaklaşım)	82	%39.0
Hayır (Olumsuz Yaklaşım)	128	%61.0
Toplam	210	%100.0
Maliyet Hesaplamalarında Yöntem Uygulanması		
Evet (Yöntem Uygulanır)	149	%71.0
Hayır (Yöntem Uygulanmaz)	61	%29.0
Toplam	210	%100.0
Maliyet Hesaplama Yöntemleri		
Tam maliyet yöntemi	37	%17.6
Değişken maliyet yöntemi	27	%12.9
Normal maliyet yöntemi	81	%38.6
Direkt maliyet yöntemi	4	%1.9
Cevap verilmeyen	61	%29.0
Toplam	210	%100.0
Ürün Maliyetine Dönem Giderlerinden Pay Ayrılması		
Evet (Ayrılmaktadır)	170	%81.0
Hayır (Ayrılmamaktadır)	40	%19.0
Toplam	210	%100.0
Maliyetlerin Gerçekleşme Yöntemleri		
Fiili maliyet yöntemi	38	%18.1
Tahmini maliyet yöntemi	29	%13.8
Standart maliyet yöntemi	143	%68.1
Toplam	210	%100.0
Maliyet Hesabı Kullanım Tercihi		
7/A Maliyet hesapları (işletme fonksiyonlarına göre)	180	%85.7
7/B Maliyet hesapları (gider çeşitlerine göre)	30	%14.3
Toplam	210	%100.0
Giderlerin Birden Fazla Açıdan İzlenmesi Durumu		
Evet (İzlenir)	166	%79.0
Hayır (İzlenmez)	44	%21.0
Toplam	210	%100.0
Yönetim Muhasebesinden Yararlanma Nedenleri		
Bütçeleri oluşturma	42	%20.0
Fiyat belirleme	50	%23.8
Pazarlama kararlarında	6	%2.9
Finans ve yatırım kararlarında	76	%36.2
Karlılığın gelişmesi ile ilgili	36	%17.1
Toplam	210	%100.0

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanların 109'u muhasebe kayıtlarını işletme bünyesinde tutarken 101'i ise muhasebe kayıtlarını işletmenin kendi bünyesinde tutmamaktadır. İşletme dışında tutulan muhasebe işletmenin mali tablolarını ve vergisel yükümlülüklerini sağlıklı yerine getirmek için profesyonel meslek mensuplarını tercihlerinden kaynaklanmaktadır. Bu tür işletmeler küçük çapta üretim yapan işletmeler olduğu için böyle bir bölüm oluşturmak ve eleman istihdam etmek maliyet açısından tercih edilmemiştir. Her ne kadar bu işletmeler defterlerini dışarıdaki muhasebe elemanlarına tutturmuş olsalar da ön muhasebenin yine işletmede tutulduğu görülmüştür.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanlardan 17 işletme muhasebecisi ilköğretim, 65 işletme muhasebecisi ortaöğretim, 121 işletme muhasebecisi lisans ve 7 işletme muhasebecisi ise lisansüstü mezunu durumundadır. Bu soruyu sormaktaki amacımız muhasebe işlemlerini yürüten kişinin eğitim seviyesinin yüksekliğinin işletmelerde muhasebe algısının ve muhasebe kültürünün artışına olan etkilerini görebilmektir. Muhasebe bölümünde çalışanların eğitiminde yaşanacak artış, işletmede muhasebe kültürünü olumlu etkilemekle kalmayıp aynı zamanda işletmelerin yönetim ve maliye muhasebesinden yararlanabilmelerinin önünü açacaktır.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanlardan 147 işletme işletmelerini açarken gerekli sermayeyi kendi öz kaynaklarından karşıladıklarını, 33 işletme ticari kredi kullandıklarını, 26 işletme banka kredisi kullandıklarını ve 4 işletme akraba ve arkadaşlarından borç aldıklarını söylemiştir. Burada dikkatimizi çeken önemli bir unsur banka kredisi oranındaki düşük seviyedir. Çeşitli etkenler bunlar arasında önemli olmakla beraber, kredi teminindeki farklılıklar, kefalet, finansal enstrümanların yeterince tanınmaması söylenebileceği gibi, bölgedeki muhafazakar yapının da kredi finansmanına olumsuz yaklaşmasının bu duruma neden olduğu düşünülmektedir.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanlardan;182 işletme amortisman giderlerini normal amortisman yöntemine göre 13 işletme azalan bakiyeler yöntemine göre ve 15 işletme faaliyet hacmi esas alınarak ayırdıklarını söylemiştir. Amortisman yöntemlerinde normal amortisman yönteminin uygulanması uygulama kolaylığı ve işletmelerin alışkanlıklarından kaynaklanmaktadır. Azalan bakiyelerle amortisman özellikle enflasyonist süre içerisinde işletmelere büyük avantajlar sağlamaktadır. Azalan bakiyeler yöntemini seçen işletmeler bu yanıtı amortismanın duran varlığın değerini azalttığını düşündükleri için vermişlerdir. Faaliyet hacmi esas alınarak amortisman ayrılması özellikle kapasite – faaliyet hacmi arasında bağlantı bulunan işletmeler için olumlu bir teknik olarak karşımıza çıkmaktadır.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanlardan 91 işletme, işletme bünyesinde ayrı bir maliyet muhasebesi birimi ya da bu alanda çalışmı dışarıdan istihdam ettiklerinden dolayı evet seçeneğini işaretlemiştir ve 119 işletme ise işletme bünyesinde ayrı bir maliyet muhasebesi birimi ya da konuya özel çalışan olmadığından dolayı hayır seçeneğini işaretlemiştir. İşletmelerinde muhasebe elemanı istihdam eden işletmeler, maliyet hesaplamalarını ve muhasebesini işletme bünyesinde tutmaktadırlar. Böylece yönetime maliyetler ve maliyet kontrolü hakkında sağlıklı karar alınmasına imkan sunulmuş olmaktadır. Muhasebe faaliyetleri dışarıdan yürütülen işletmeler maliyet muhasebesinin sunmuş olduğu bu avantajlardan yeterince yararlanamamaktadırlar.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanlardan 59 işletme maliyet muhasebesi bölümünde çalışanlarının işletme içinde olduğunu söylemiştir, 32 işletme ise çalışanlarının işletme dışında olduğunu söylemiştir. 119 işletme ise işletme bünyesinde ayrı bir maliyet muhasebesi birimi ya da konuya özel çalışanları olmadığından dolayı bir önceki soruya hayır cevabını verdikleri için bu soruya yanıt vermemiştir. Bir önceki soruya verilen yanıtları analiz ederken maliyet bilgilerinin işletmeler açısından önemli olduğunu söylemiştik. Bu sistemi bünyelerinde kuran işletmelerin karar verme sürecinden olumlu etkilendikleri bir gerçektir.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanlardan 89 işletme işletmede maliyet muhasebesi kurulmasının sebebine yasal olarak zorunlu kılındığı için ve 121 işletme ise muhasebe verilerine ulaşmak ve bu verileri çeşitli kararlarda kullanmak için yanıtını vermiştir. Maliyet muhasebesinin

işletmeye yaptığı olumlu etkiler önceki sorulara verilen yanıtlarla açıklanmaya çalışılmıştır. Burada ortaya şu sonuç çıkmaktadır. İşletmelerin yarısından fazlası bu önemi kavramış olmakla beraber %42.4'lük bölüm bu anlayıştan uzak görülmektedir. Belki de yasal bir zorunluluk olmasa işletmeler basit hesap mantığıyla işlem yapacak olup muhasebe kültürüne iş yaşamında yer vermeyeceklerdir.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanlardan 82 işletme yeni bir maliyet muhasebesi sistemine ihtiyaç olduğu görüşündedir 128 işletme hayır seçeneğini işaretleyerek yeni bir maliyet muhasebesi sistemine ihtiyaç olmadığı görüşündedir. Genel olarak işletmelerin yeni bir maliyet sistemine olumsuz yaklaştıkları görülmektedir. %61'lik bir oran burada yeniliğe karşı durmaktadır. Oysa zaten işletmelerin %42'den fazlası maliyet muhasebesine de olumsuz yaklaşım göstermişlerdir. Bu durumda sistemi tanımayanların sistem üzerinde yeniliğe olumlu yaklaşmasını bekleyemeyiz. Olumlu yaklaşan kesim sistemi ve sistemin getirdiklerini bildikleri için yeni bir maliyet sistemine de bu yüzden en azından başlangıç aşamasında olumsuz bir tavır göstermemişlerdir.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanlardan 149 işletme maliyet hesaplamalarında tam maliyet yöntemi, değişken maliyet yöntemi vb. maliyet yöntemlerini uyguladıklarını söylemiştir ve evet seçeneğini işaretlemiştir. 61 işletme ise maliyet hesaplamalarında yöntem uygulamadıklarını söylemiştir ve hayır seçeneğini işaretlemiştir. İşletmelerin bir kısmı bu soruyu yanıtlarken maliyet hesaplamalarında yöntem uyguladığını bilmedikleri görülmüş, dışarıdan muhasebecilerini arayıp soruyu yanıtladıkları tespit olunmuştur. İşletmeler kurumsallaştıkça, ölçek olarak büyüdükçe muhasebe kültürü gelişmektedir. Bu durum maliyet sistemleri ve yöntemleri konusunda işletmeleri tercih yapacak seviyelere ulaştırabilmektedir.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanlardan 37 işletme tam maliyet yöntemi 27 işletme değişken maliyet yöntemi, 81 işletme normal maliyet yöntemi, 4 işletme direk maliyet yöntemini kullandığını söylemiştir. 61 işletme ise cevap vermemiştir. Normal maliyet yönteminin çoğunlukla tercih edilmesi işletmelerin maliyetlerde, değişken ve sabit ayırımına gitmeden maliyet hesaplamalarında bunları bir bütün olarak ele almaları ürün fiyatlandırma kararlarını da etkilemektedir. Bu durum işletmelerin pazarlama politikalarına etki edebilecektir. Görüldüğü üzere bir maliyet hesaplama yöntemi sadece muhasebe bölümünü değil, üretim ve pazarlama bölümlerini ve kararlarını da etkileyecektir.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanlardan 170 işletme maliyet hesaplama sisteminde ürün maliyetine ayrıca genel yönetim ve finansman giderlerinden pay ayırdıklarını söylemiştir ve evet seçeneğini işaretlemiştir. 40 işletme ise maliyet hesaplama sisteminde ürün maliyetine ayrıca genel yönetim ve finansman giderlerinden pay ayırmadıklarını söylemiştir ve hayır seçeneğini işaretlemiştir. Maliyeti bütün olarak görebilmekten kaynaklanan bu durum bazen ürün üzerinde gereksiz bir maliyet oluşmasına neden olmaktadır. Bu durumda işletmeler emsallerine göre daha pahalı bir ürünü piyasaya süreceklerdir. Bunun sonucu düşen satışlar pazar paylarındaki azalmalar ve verimsiz çalışmadır. İşletmeleri bekleyen olumsuzluklar açıkça karşımıza çıkacaktır. İşletmeler bu olumsuzlukları gidermek için maliyetleri azaltma, kaliteden ödün verme gibi birçok durumla karşılaşacaklardır.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanlardan 38 işletme fiili maliyet yöntemini, 29 işletme tahmini maliyet yöntemini ve 143 işletme standart maliyet yöntemini uyguladıklarını söylemiştir. Burada standart maliyet yönteminin benimsenmesinden işletmelerin bu maliyet sistemini bildikleri veya güncel yaşamlarında uyguladıkları anlamı çıkarılmamalıdır. Çünkü standarttan anladıkları bu ürünlerdeki maliyet girdilerinin fiyatlarının hep aynı kalması ve bunun fiyatlandırmada aynı şekilde yer almasıdır. Ancak burada şunu belirtmek de fayda vardır. Standart maliyet sistemini gerçek anlamıyla uygulayan, analizlerini ve sapmalarını hesaplayan işletmelerde bulunmaktadır. Genellikle fiili maliyet sistemi ya da tahmini maliyet sistemi maliyet muhasebesini yasal zorunluluk olarak gören işletmelerin tercih ettikleri bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanlardan 180 işletme 7/A maliyet hesaplarını (işletme fonksiyonlarına göre) kullandıklarını 30 işletme ise 7/B maliyet hesaplarını (gider çeşitlerine göre) kullandıklarını söylemiştir. İşletmelerin büyük çoğunluğunun 7/A Muhasebe sistemini uygulamaları hem fonksiyonellik hem de kullanım kolaylığı nedeniyle tercih nedeni olmaktadır. Bunun yanı sıra tekdüzen muhasebe sistemiyle olan uyumu ve muhasebe paket programlarının bu yöntemi tercih etmeleri işletmelerin tercihlerinde diğer önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanlardan 166 işletme maliyet unsurlarını oluşturan giderleri birden fazla açıdan eş zamanlı olarak izlediğini söylemiştir ve evet seçeneğini işaretlemiştir. 44 işletme ise maliyet unsurlarını oluşturan giderleri birden fazla açıdan eş zamanlı olarak izlemediğini söylemiştir ve hayır seçeneğini işaretlemiştir. Soruya bir maliyet tekniği olarak yaklaşan işletmelerin yanı sıra bir kısım işletmelerin giderleri gerekçe göstererek oranın yüksek çıkmasına neden olmuşlardır. Maliyet tekniği olarak değişik açılardan giderleri ele alan işletmeler elbette bulunmaktadır. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi bir kısım işletmelere sorudan kastedilen amaç anlatıldığında verilen yanıtla doğrusal bir ilişkinin olmadığı görülmüştür.

210 işletmeye uygulanan anketimize katılanlardan 42 işletme bütçeleri oluşturma, 50 işletme fiyat belirleme, 6 işletme pazarlama kararlarında, 76 işletme finans ve yatırım kararlarında ve 36 işletme karlılığın gelişmesi ile ilgili olarak yönetim muhasebesinden yararlandıklarını söylemişlerdir. İşletmelerin yönetim muhasebesinden yararlanma nedenlerinde finans ve yatırım kararlarının oranının diğerlerinden daha fazla olduğu görülmektedir. İşin başlangıcında yönetim muhasebesinin öneminin farkında olan işletmeler, güncel yaşamlarında mamul ya da hizmet fiyatlarının belirlenmesinde, bütçelerin oluşturulmasında ve karlılık analizlerinde yönetim muhasebesi tekniklerinden faydalanırlar.

4.4.1. Karar Verme Sürecinde Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkisi

Tablo 2' de işletmelerde karar verme sürecinde muhasebe bilgi sisteminin etkileri önermeler yapılarak ve bu önermelere katılım dereceleri sunulmuştur. Önermelere verilen yanıtlar içerisinde en yüksek katılım derecesi 4,3524'lük bir katılım oranı ile "Muhasebe servis çalışanları işlerini yaparken teknolojik imkanları yeterince kullanırlar." önermesine ve 4,2190'lık bir katılım oranı ile "Muhasebe bölümünde görev dağılımı ve bilgi paylaşımı etkindir." önermesine aittir. Sözü edilen önermeler muhasebe bölümünün çalışanlar ve yönetim nezdinde önemli görüldüğü bölümün imajını iyi göstermek açısından, ele alınmalıdır. Önermeleri yanıtlayanların büyük bir bölümü muhasebe elemanı, yönetici olmanın yanı sıra dışarıdan destek alınan muhasebeci mali müşavirler de konuyu işletme açısından ve imaj açısından değerlendirip böyle yüksek değerlerin çıkmasına vesile olmuşlardır. Muhasebede teknolojik imkânlar vurgusu bilgisayar, bilişim imkanları e-hizmetlerden yararlanma boyutları ile düşünülmüştür. Bugün işletmeler muhasebelerini bilgisayar programlarıyla tutmanın yanı sıra pek çok interaktif uygulamalarla banka, SSK vergi gibi alanlarda e-hizmetlerden yeterince yararlanmakta olduğundan dolayı bu değer yüksek çıkmıştır. Örneğin; "Muhasebe bilgi sistemi için kullanılacak teknolojik yenilikler yönetim tarafından desteklenmemektedir." Şeklinde olumsuz bir önermeye işletmeler 1,5095'lik bir katılım oranı ile tamamen katılmıyorum ve katılmıyorum arasında bir değerle yanıtlamışlardır. Gerek yukarıdaki olumlu önermeler gerekse de bu olumsuz önerme işletmelerde çalışanların ve yönetimin teknolojik imkanları kullanma konusundaki görüşlerini ortaya koymaktadır. İşletmeler, rekabet gücünü arttırmanın muhasebe bilgi sistemini kullanmada önemli bir amaç olduğunu belirten önermeye 3,0857'lik bir değerle kararsız kaldıklarını ifade etmişlerdir. Yine bu önermeyle bağlantılı olarak, "İşletmede muhasebe bilgilerine gerekli önem verilmektedir." önermesine katılım derecesi 2,2048 olarak ifade edilmiştir. Buradan şu sonuçlara ulaşmaktayız. İşletmeler muhasebe bilgi sisteminin faydalarını yeterince anlayamamış ve kendilerine sağlayacağı avantajların farkına varamamışlardır. Esasen işletmeler muhasebeyi yasal zorunlulukla tutmanın yanı sıra, ön muhasebe dediğimiz güncel işlemler bütünü olarak ele almaktadırlar. Oysa ölçek bakımından işletmeler büyüdükçe muhasebeden beklentiler farklılaşmakta, adeta muhasebe iş yaşamlarının vazgeçilmez unsuru olan

bir fonksiyon olarak görülmektedir. Buradan yola çıkarak “muhasebe verileri kullanılarak yapılan yatırımlar başarılı olmaktadır” önermesine yine işletmelerin 1,5476’lık bir değerle katılmadıkları görülmektedir. Yukarıda belirttiğimiz gibi muhasebe bilgi sisteminin önemini bilmeyen işletmelerin yatırımında da muhasebenin olumlu etkilerini kavramadıkları belirlenmektedir. Esasen KOBİ yatırımlarında temel unsurun işyeri sahibi ya da ortaklarının sezgileri ve piyasa bilgileri olduğunu düşünürsek bu sonucu daha rahat bir şekilde algılayabiliriz.

İşletme yöneticilerinin herhangi bir yardım almadan muhasebe bilgilerinden yararlanmaları önermesine 3,0714’lük bir katılım değeri oluşmuştur. Buradan yola çıkarak, işletmede yöneticilerin muhasebe bilgilerine, en azından güncel satış ve karlılık gibi unsurlara kayıtsız kalmadıkları, ama çoğunun bilgisayar ve muhasebe konusunda eksiklikleri bulunması nedeniyle bu konularda yardım aldıklarını ifade edebiliriz. Kaldı ki işletme sahip ya da yöneticilerinin çoğunun meslekten gelme (usta- çırak ilişkisi) veya teknik kökenli olmaları muhasebe bilgi sisteminin verilerini algılamada desteğe ihtiyaçlarını doğurmaktadır.

İşletmelerde misyon ve vizyon belirlemede maliyet ve yönetim muhasebesi bilgilerinden yararlanılmadığı 1,7238’lik katılım değeriyle görülmüştür. Aynı konudaki diğer bir önermemize maliyet ve yönetsel muhasebe konularında üst yönetime düzenli bilgi verilmediği 2,3762’lik bir katılım değeriyle görülmüştür. İşletmeler maliyet ve yönetsel bilgilerin yeterince önemini kavrayamadıkları için bununla ilgili analizlerde yapılmamakta, meydana çıkan sonuçlar yöneticilerin ilgisini çekmemekte ya da konuya yabancı kalmaktadır. Gelecek ile ilgili veya işletme yasasını oluşturmak için gerekli misyon ve vizyon çalışmalarında bu bilgiler önemli olmamaktadır. Ancak şunu belirtmekte yarar vardır; İşletmeler büyüyüp kurumsallaştıkça ve ölçek bakımından büyüdükçe işletme yasaları oluşmakta ve bu yasalarda yer alan misyon ve vizyon çalışmalarında hiç şüphesiz başta muhasebe bilgi sistemi ve onun unsurları içerisinde maliyet ve yönetim muhasebesi verileri de yer alacaktır.

Tablo 2. Karar Verme Sürecinde Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkisi

Önermeler	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Standart Sapma	Varyans
İşletmede muhasebe bilgilerine gerekli önem verilmektedir.	210	1,00	5,00	2,2048	,77705	,604
İşletme yöneticileri herhangi bir yardım olmaksızın muhasebe bilgilerinden yararlanmaktadırlar.	210	1,00	4,00	3,0714	,93299	,870
Muhasebe bilgi sistemi için kullanılacak teknolojik yenilikler yönetim tarafından desteklenmemelidir.	210	1,00	3,00	1,5095	,58890	,347
Muhasebe bölümünde görev dağılımı ve bilgi paylaşımı etkindir.	210	2,00	5,00	4,2190	,86374	,746
Muhasebe servis çalışanları işlerini yaparken teknolojik imkanları yeterince kullanırlar.	210	2,00	5,00	4,3524	,72522	,526
Maliyet ve yönetsel muhasebe bilgileri konusunda üst yönetime düzenli bilgiler verilmektedir.	210	1,00	5,00	2,3762	,91579	,839
İşletmelerdeki vizyon ve misyon seçiminde maliyet ve yönetim muhasebesi bilgilerinde yararlanılmaktadır.	210	1,00	4,00	1,7238	,73849	,545
Muhasebe verileri kullanılarak yapılan yatırımlar başarılı olmaktadır.	210	1,00	3,00	1,5476	,63406	,402
Rekabet gücünün arttırmak muhasebe bilgisi sistemini kullanmada önemli bir amaçtır.	210	1,00	5,00	3,0857	1,03632	1,074

4.4.2.Karar Verme Sürecinde Maliyet Muhasebesinin Etkileri

Tablo 3’e göre “Maliyet muhasebesi karar alma sürecinde gerekli bilgileri sağlar.” önermesi 4,1429’luk yüksek bir katılım derecesiyle yer almıştır. “İşletmeler karar alma sürecinde maliyet bilgileri yol göstericidir” önermesine 4,1714’lük bir katılım belirtilirken aynı kapsamda olan “Maliyet muhasebesi bilgileri yönetim kararlarında kullanılmalıdır.” önermesine 2,1238’lik bir değerle katılmadıkları ifade edilmiştir. Burada görünen çelişkili ifade kararların önemi farkındalığına varılmış olmakla beraber uygulamaya geçirilme konusundaki yetersizlikten kaynaklanmaktadır. Ancak işletmelerin genel yapısı dikkate alınırsa işletmelerde bu istek var ancak

bunu uygulayacak maliyet muhasebesi kavramlarından yola çıkarak analiz yapabilecek eleman yetersizliği veya bu konuda istihdam edilebilecek elemanın işletmeye yükü, uygulamada maliyet muhasebesi kararlarının uygulanmasına işletmeler bu yüzden çekinceli davranmışlardır. Yüz yüze yapılan anket çalışmasında işletmelerdeki bu çelişki “Biz daha küçük bir işletmeyiz, maliyet muhasebesinin yönetim kararlarında kullanılması ancak büyük işletmeler için geçerlidir.” İfadesiyle belirtilmiştir. “Maliyet muhasebesi işletmenin stratejisini belirler” önermesine 2,0190’lık katılım derecesi olmuştur. “Maliyet verileri diğer işletme fonksiyonları açısından önem taşır” önermesi, 2,0571’lik değerle katılım derecesi meydana gelmiştir. İşletmelerde gözlenen, bu bilgilerin önemi bilinmekte ancak yukarıda ifade edilen cümlelerin bu önermeleri şekillendirmede de önemli olduğunu söyleyebiliriz. “Maliyet hacim ve kar analizlerinin işletme faaliyetlerinin sağlıklı yürütülmesini sağlar” önermesine işletmeler 1,6190’lık değerle katılmadıklarını ifade etmişlerdir. İşletme faaliyetleri ile ilgili olarak “Maliyet muhasebesi maliyetlerin azaltılmasına katkı sağlar.” önermesine 1,5238’lik bir değerle katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu önermeleri birlikte ele aldığımızda işletmelerde ayrı bir maliyet muhasebesi departmanı bulunmamakta, muhasebe dışarıdan tutulmakta ya da profesyonel muhasebecilerden destek alınmaktadır. Bu durumda maliyet-hacim-kar analizinde maliyet muhasebesinin etkisinin olumlu olması ya da maliyetlerin azaltılmasında maliyet muhasebesinin önemi yeterince kavranamamıştır. “Stok kontrol yöntemlerinde maliyet analizleri sıklıkla yapılmaktadır” önermesine 1,8571’lik bir değerle işletmeler katılmadıklarını göstermiştir. Stok kontrol yöntemleri denilince işletmelerin anladıkları fiziki sayım ve stok hareketleridir. Bu kapsamda işletmelerin ayrı bir stok yönetim ve politikaları bulunmamakta, bu konuda nihai karar işletme sahip ya da yöneticilerinin öngörüsü şeklinde gerçekleşmektedir. “İşletme faaliyetlerinde denetim ve kontrol de maliyet muhasebesinin yardımcı olacağı” önermesine 1,7571’lik bir değerle katılmadıklarını göstermişlerdir. İşletmeler bu olumlu etkiyi de görmezden gelmişlerdir. Burada hiç şüphesiz yukarıda söylediğimiz gibi ayrı bir maliyet muhasebe elemanı ya da biriminin bulunmaması etkili olmuştur. Aynı durum şu iki önerme içinde geçerlidir. “Maliyet muhasebesinin faaliyetlerin planlanması ve kontrolünde yardımcı olduğu” önermesi 2,4810 ve “performans ölçütlerinde maliyet bilgilerinden yararlanılır” önermesi 2,4905’lik değerlerin oluşmasında da etkisini göstermektedir. Anketimizi yanıtlayan bazı işletmelerde maliyet muhasebesi elemanı olduğu durumlarda verilen yanıtlar farklılaşmakta ve maliyet muhasebesi gerçek anlam ve önemiyle karşımıza çıkmaktadır. “İşletmelerin karlılığı üzerinde maliyet bileşenlerinin etkileri bulunur” önermesi 3,0381’lik katılım derecesiyle gerçekleşmiştir. İşletmelerin kararsızlık ifadesinin nedeni karlılığın belirlenmesinde satılan malın maliyetinin önemi bilinmekle beraber diğer maliyet enstrümanları hakkında yeterli bilgi ve uygulamaların olmaması bizi bu sonuca ulaştırmaktadır. Maliyet muhasebesinin bütçeleme sistemine yardımcı olduğunun işletmeler tarafından 4,1429’luk bir katılım derecesi ile katıldıklarını göstermişlerdir. Özellikle satış ve satılan malın maliyetleri açısından ele alındığı zaman işletmelerin sattığı malın maliyetini bilmek istedikleri ve bütçelemeye bu unsura yer verilmesi gerekliliğinden hareketle bu sonuç elde edilmiştir. Bu açıdan konuya bakıldığında “Üretim bütçelerinin maliyet analizlerine dayandırıldığı” önermesine 2,4238’lik bir dereceyle işletmeler katılmadıklarını belirtmişlerdir. Maliyet muhasebesi kar analizinde, fiyat belirlerken vardır ancak üretim maliyetinin hesaplanmasında işletmelerin ilgi alanı dışına çıkmaktadır. Bunu destekleyen bir diğer önermemiz olan “maliyet muhasebesinin fiyatlandırma kararlarında yardımcı olması” önermesine 3,3286’lık bir katılım değerinin oluşmasında da görülmektedir. Satılan malın maliyetinin belirlenmesinde bu bilgiler önemli olmakta ancak yukarıda belirttiğimiz gibi diğer alanlarda belirlenen etki ve önemiyle yer almamaktadır. Benzer bir önerme olan maliyet muhasebesinin faaliyetlerin planlanması ve kontrolüne yardımcı olacağı konusunda 2,4810’luk bir katılım değerinin oluşmasında da aynı şeyleri söyleyebiliriz. Son olarak “Teknolojinin gelişmesi maliyet sistemlerinden yararlanmayı kolaylaştırır” önermesine 3,0857’lik bir katılım ifade edilmiştir. Esasen burada işletmelerin teknolojik yenilik ve gelişmelere açık olması bu alanda da teknolojinin muhasebe işleminde olduğu gibi maliyet alanında da kolaylaştırıcı etkileri konusunda bir inanç bulunduğunu gözlemleyebiliriz.

Tablo 3. Karar Verme Sürecinde Maliyet Muhasebesinin Etkileri

Tanımlayıcı İstatistikler						
Önermeler	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Standart Sapma	Varyans
Maliyet muhasebesi bütçeleme sistemine yardımcı olur.	210	2,00	5,00	4,1429	,84637	,716
Stok kontrol yöntemlerinde maliyet analizleri sıklıkla yapılmaktadır.	210	1,00	4,00	1,8571	,86316	,745
Maliyet ve hacim analizleri işletmenin faaliyetlerinin sağlıklı olarak yürütülmesini sağlar.	210	1,00	4,00	1,6190	,66894	,447
Maliyet muhasebesi maliyeti azaltma çalışmalarına katkı sağlar.	210	1,00	4,00	1,5238	,66484	,442
Karar verirken maliyet bilgileri yol göstericidir.	210	1,00	5,00	4,1714	,85792	,736
Performans ölçütlerinde maliyet bilgilerinden yararlanılır.	210	1,00	5,00	2,4905	1,11639	1,246
İşletmenin karlılığı üzerinde maliyet bileşenlerinin etkileri bulunur.	210	1,00	5,00	3,0381	1,20544	1,453
Maliyet bilgilerinde denetim ve kontrol etkileri fonksiyonel önem taşır.	210	1,00	3,00	1,7571	,45155	,204
Maliyet muhasebesi faaliyetlerin planlanması ve kontrolüne yardımcı olur.	210	1,00	4,00	2,4810	,67923	,461
Maliyet muhasebesi fiyatlandırma kararlarına yardımcı olur.	210	1,00	4,00	3,3286	,61219	,375
Üretim bütçeleri maliyet analizlerine dayandırılmaktadır.	210	1,00	4,00	2,4238	,66087	,437
Maliyet muhasebesi karar verme sürecinde gerekli bilgileri sağlar	210	2,00	5,00	4,1429	,83498	,697
Maliyet muhasebesi işletmenin stratejisini belirler.	210	1,00	3,00	2,0190	,67037	,449
Maliyet verileri diğer işletme fonksiyonları açısından önem taşır.	210	1,00	3,00	2,0571	,73632	,542
Teknolojinin gelişmesi maliyet sistemlerinden yararlanmayı kolaylaştırır.	210	1,00	4,00	3,0857	,72037	,519
Maliyet muhasebesi bilgileri yönetim kararlarında kullanılmalıdır.	210	1,00	4,00	2,1238	,84938	,721

4.4.3. Karar Verme Sürecinde Yönetim Muhasebesinin Etkisi

Tablo 4' e göre yönetim muhasebesinin karar alma sürecindeki algılanışında bütçelemeyi ayrı olarak ele alıp bu alandaki önermeleri incelemekte fayda görülmektedir. İşletmeler bütçelemeye yönetimin gerekli desteği sunduğunu belirtmektedirler. Burada katılım derecesi 4,3095'lik değerle yer almıştır. İşletmeler bütçe yapılmasını istemektedirler. Bütçelemenin işletmenin geleceğini şekillendirdiği önermesine işletmelerin 3,5095'lik bir değerle katılımları bütçelemenin işletmeler açısından önemli görüldüğünün bir diğer ifadesidir. İşletmelerde bütçeleme yapılırken yönetim muhasebesi tekniklerinden yararlandığı konusunda 2,9857'lik bir katılım değeriyle işletmelerin kararsız kaldığı görülmüştür. Burada maliyet muhasebesinde gördüğümüz eksik bilgi, eleman yetersizliği gibi konuların etkisi görülmektedir. İşletmelerde bütçeleme konusunda bilgi yetersizlikleri görülmektedir. Bütçenin değerlendirmesindeki örgütsel uyuma katılım 1,8952'lik bir katılım değeriyle yer almakla beraber işletme bütçelerinin esnek bir yapıda hazırlandığı önermesine 1,9286'lık katılım değeri ortaya çıkmıştır. Yine bu önermelerle beraber maliyet ve yönetim analizinde matematiksel ve istatistiksel teknikler kullanılır önermesi 1,7381'lik bir katılım değeri almıştır. Bu üç önermeden çıkaracağımız sonuç işletmelerin bütçeleme tekniği hazırlanışı ve hesaplamaları konusunda gerekli bilgi, eğitim ve uygulama eksikliklerinin bulunduğudır. İşletmeler yönetim muhasebesinin kurumsal yönetim sürecinde önemli olduğunu 4,3810'luk bir katılımla ifade etmişlerdir. "İşletmelerin yönetim muhasebesi verileriyle hazırlanan muhasebe

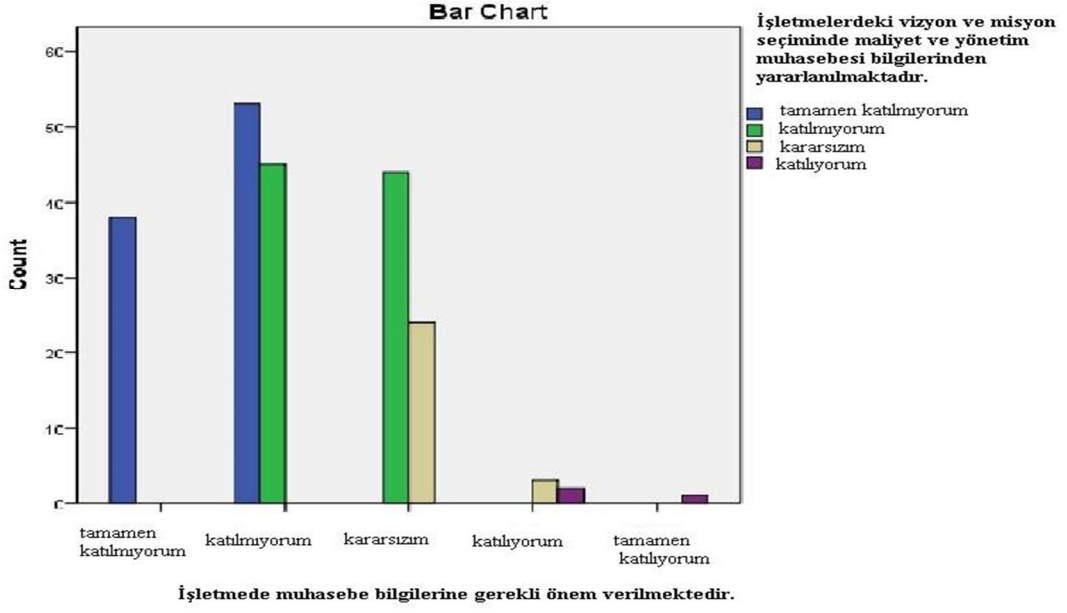
bilgilerinin kararlarda önemli olduğu” önermesi 1,9714’lük bir katılım değerine sahiptir. Karar sürecinde diğer bir önerme olan “Stratejik karar sürecinde yönetim muhasebesi yol göstericidir.” önermesine de 2,1667’lik bir katılım değeri ortaya çıkmıştır. Bu iki önermenin ortak çıkarımı işletmelerin yönetim muhasebesini uygulayacak teknik bir alt yapı, eleman yetersizliği ve bununla ilgili kültürün işletme yönetiminde yer almamasından kaynaklanmaktadır. Kar tahminlerinde yönetim muhasebesi tekniklerinin uygulanması konusunda işletmelerin 3,0571’lik kararsızlık seviyesini, “işletmelerde başa baş analizleri düzenli yapılmaktadır” önermesine 1,9254’lük bir katılım çıkması, işletmelerin çoğunda bu tür analizlerin yapılmadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Yönetim muhasebesi için gerekli olan matematiksel ve istatistiksel bilgi ve eğitimden yoksun olan bu tür işletmelerin bu teknikleri başarılı bir şekilde kullanabilmesine olanak sunmamaktadır. İşletmelerin proforma olarak hazırlanan mali tabloların işletmeler için yol gösterici olduğuna, katılım 3,7143’lük değer almaktadır. Bu durum bizlere çoğunlukla tahminlere dayalı basit hesaplamalarla yapılan proforma tabloların işletmelerde kabaca bir bütçeleme faaliyeti olarak ele alınmakta olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Karar Verme Sürecinde Yönetim Muhasebesinin Etkisi

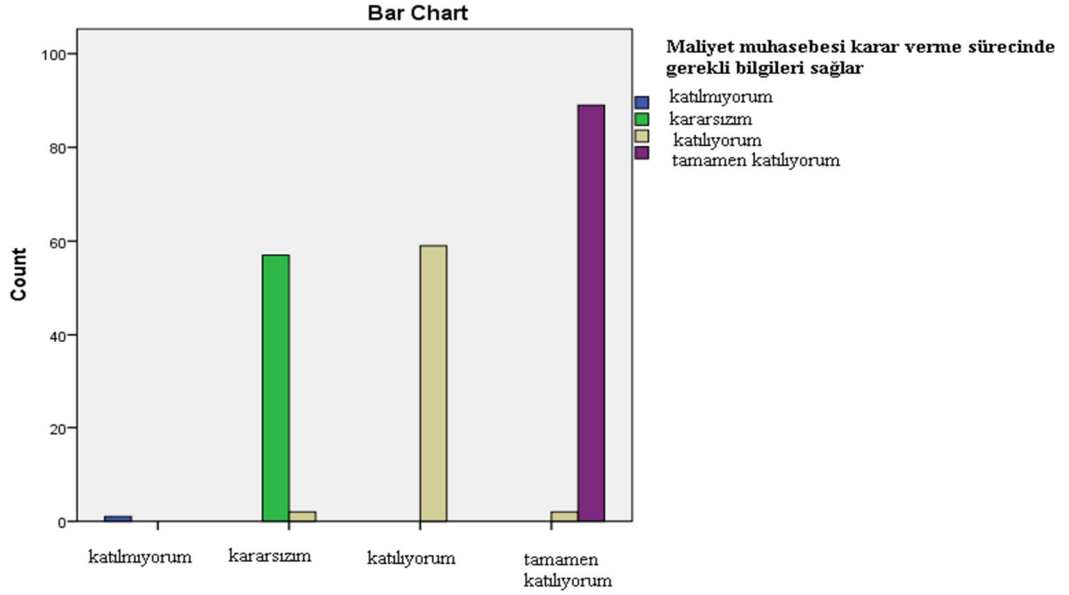
Tanımlayıcı İstatistikler						
	N.	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma	Varyans
İşletme bütçeleri düzenlenirken örgütsel uyum göz önünde bulundurulur.	210	1,00	3,00	1,8952	,79380	,630
İşletme bütçeleri esnek bir yapıda hazırlanır.	210	1,00	5,00	1,9286	,82985	,689
Yönetim muhasebesi verileriyle hazırlanan muhasebe bilgileri kararlar için önemlidir.	210	1,00	4,00	1,9714	,89075	,793
Kar tahminleri yapılırken yönetim muhasebesi tekniklerinden yararlanılmaktadır.	210	2,00	4,00	3,0571	,71657	,513
Bütçeye işletme yönetimi gerekli desteği sağlamaktadır.	210	1,00	5,00	4,3095	,83259	,693
İşletmede bütçeleme faaliyetlerinde maliyet ve yönetim muhasebesi teknikleri yeterince kullanılır.	210	1,00	5,00	2,9857	1,05576	1,115
Bütçeleme işletmenin geleceğini şekillendirir.	210	1,00	5,00	3,5095	,88712	,787
Proforma bilanço satılan mallar maliyeti tablosu ve gelir tablosu işletme için yol göstericidir.	210	1,00	5,00	3,7143	,88814	,789
Maliyet ve yönetim analizinde matematiksel ve istatistiksel teknikler kullanılır.	210	1,00	5,00	1,7381	1,05039	1,103
İşletmemizde başa baş analizleri düzenli bir şekilde yapılmaktadır.	210	1,00	5,00	1,9524	1,19713	1,433
Stratejik karar sürecinde yönetim muhasebesi yol göstericidir.	210	1,00	5,00	2,1667	1,11357	1,240
Yönetim muhasebesi kurumsal yönetim sürecinin önemli faktörlerindedir.	210	1,00	5,00	4,3810	,71726	,514

4.4.4 Ki Kare Testi Sonuçları

Tablo 2’deki “İşletmede muhasebe bilgilerine gerekli önem verilmektedir” ve “İşletmelerdeki vizyon ve misyon seçiminde maliyet ve yönetim muhasebesi bilgilerinden yararlanılmaktadır.” Önermelerine uygulanan ki kare testi sonucunda iki önerme arasındaki ilişki 0.747 değerle anlamlı düzeydedir. Bu iki önerme birbirini etkilemektedir. Her iki önermeye de işletmeler katılmadıklarını belirtmişlerdir. Aşağıdaki grafikte iki önerme arasındaki ilişki gösterilmiştir.

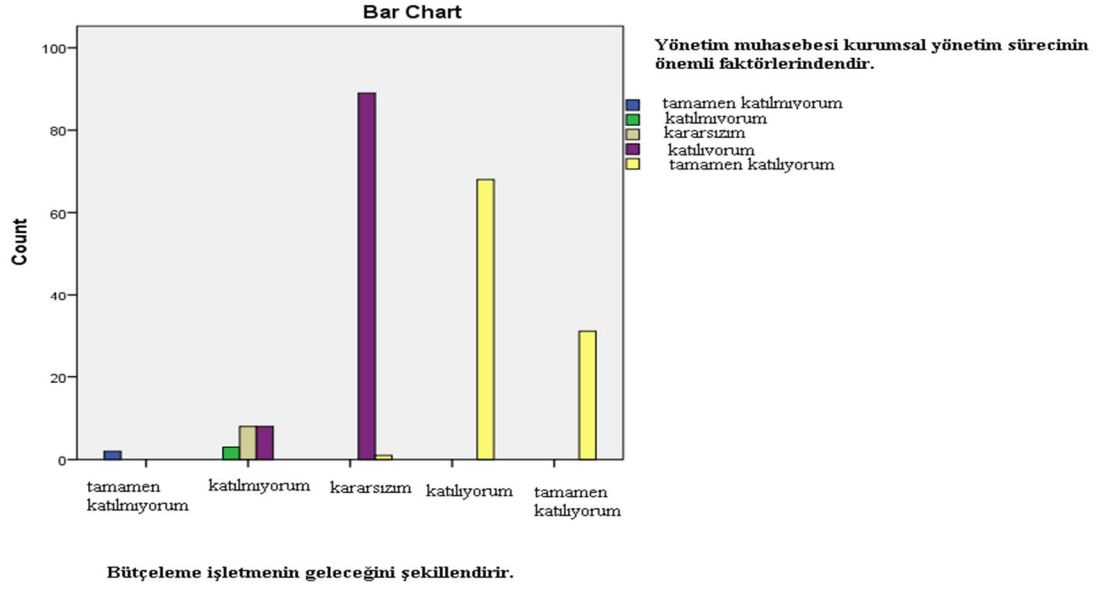

Tablo 3'deki "Maliyet muhasebesi bütçeleme sistemine yardımcı olur." Ve "Maliyet muhasebesi karar verme sürecinde gerekli bilgileri sağlar." Önermelerine uygulanan ki kare testi sonucunda iki önerme arasındaki ilişki 0.862 değerle anlamlı düzeydedir. Her iki önermeye de işletmeler katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu iki önerme birbirini etkilemektedir. Aşağıdaki grafikte iki önerme arasındaki ilişki gösterilmiştir.

Maliyet muhasebesi bütçeleme sistemine yardımcı olur

Tablo 4'deki "Bütçeleme işletmenin geleceğini şekillendirir."ve "Yönetim muhasebesi kurumsal yönetim sürecinin önemli faktörlerindedir." Önermelerine uygulanan ki kare testi sonucunda iki önerme arasındaki ilişki 0.846 değerle anlamlı düzeydedir. Her iki önermeye de işletmeler katıldıklarını ve kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu iki önerme birbirini etkilemektedir. Aşağıdaki grafikte iki önerme arasındaki ilişki gösterilmiştir.

5. SONUÇ

KOBİ'lerde karar verme sürecinde muhasebe bilgi sisteminin etkileri TRB1 bölgesinde 210 işletmeye yapılan anketle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bölgede işletmecilik anlayışında muhasebe kültürünün yeterince gelişmediği karşılaşılan ilk sonuçlarımızdan birisidir.

Muhasebenin önemi yeterince kavranmadığı için işletme içerisinde bir bölüm olarak organize olamadığından bu konuda profesyonel eleman istihdam edilmediği de göze çarpmaktadır. Muhasebe işlevi, çoğunlukla işletme dışındaki bağımsız meslek mensupları tarafından yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla yerine getirilmektedir. Buradaki amaç muhasebenin işletme ve yönetim için bir bilgi sistemi olması yerine, daha çok maliye, SGK, vergi dairesi için bilgi üreten bir unsur olarak değerlendirilmesidir.

Muhasebe bilgi sistemi işletmeler için günlük işler ve onlarla ilgili bir süreç olarak algılanmıştır. Daha doğrusu ön muhasebe olarak adlandırdığımız sistemin işletmenin günlük faaliyetleri, yasal sorumluluk ve zorunluluk için kurulan bir sistem olarak görülmesidir. Bu açıdan işletmelerin strateji oluşturmalarında, misyon ve vizyon belirlemede muhasebe bilgi sistemi ve bu sistemin unsurları olan maliyet ve yönetim muhasebesinin de yeterli kadar önemini olmadığı görülmüştür.

Maliyet analizlerinin önemi işletmelerde yeterince kavranmamıştır. Maliyeti sadece üretilen mal ile ilgili ve belirli unsurlarla kısıtlı olarak ele almaktadırlar. Sürecin bütünü içerisinde ve işletmeye günlük değil gelecek vizyonu açısından taşıdığı önemin farkındalığının mevcut olduğu ancak uygulama içerisinde maalesef yer almadığı görülmektedir.

Yönetim muhasebesinin temel enstürmanları hakkında yeterli bilgi ve kazanımlara rastlanılmamıştır. İşletmelerin çoğunlukla maliyet-hacim-kar analizleri yapmadıkları, bu konuda çoğunlukla modern işletmecilik teknikleri yerine, sezgiler ve tecrübeleri ile hareket ettikleri görülmektedir.

Muhasebe kültürünün yeterince gelişmemiş olması hiç şüphesiz işletmelerin stratejik yönetim ve kurumsal yönetim anlayışından ayrı bir yönetim anlayışı içerisinde bulunmalarına neden olmaktadır.

Gerek muhasebe bilgi sistemi gerekse maliyet ve yönetim muhasebesi bilgileri karar verme sürecinde yeterince etkiler gösterememektedir. Burada söz konusu olan temel etken işletmelerdeki

ölçek yapısıdır. Ölçek yapısının küçükten büyüğe doğru arttığı durumlarda muhasebe verilerinin işletmeler için taşıdığı anlamın farkındalığı çalışmamızda görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Acar, D. ve Ömürbek, V** (2003). Bilgi Teknolojilerinin Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımı Üzerine Etkisi Ve Bir Uygulama: Gıda Sektörü, Muhasebe Ve Finansman Dergisi, s 68
- Banar, Kerim** (2003). Maliyet Muhasebesi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir,
- Certo, Samuel** (1994). Modern Manegement 6. Edition Allyand Bacon ABD, s 141
- Çapan, Selami** (1992).Örgütlerde Maliyet Sistemi Yapılanması, Verimlilik Dergisi, s 83
- Demir, M. Hulusi, v.d,** (1985). “Yönetmel Karar Verme”, Bilgehan Basım Evi, İzmir,
- Edmonds, C.D, Schneider, N.W** (2003).Fundamental Financial Accounting Concepts. Fourth Edition, McGraw Hill, s 7
- Eren, Erol** (2003). Yönetim ve Organizasyon, Çağdaş ve Küresel Yaklaşımlar, Beta Basım, İstanbul,
- Gökdeniz, Ümit** (2005). İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemine Yaklaşım, Muhasebe Ve Finansman Dergisi (MUFAD), sayı:27 s 87
- İmrek, Mustafa** (2003). Karar Verme Teknikleri, Beta, İstanbul,
- Karcıoğlu, Reşat** (2000). Stratejik Maliyet Yönetimi: Maliyet ve Yönetim Muhasebesinde Yeni Yaklaşımlar. Aktif Yayınevi, Erzurum,
- Ömeroğlu, Nida** (2003). Muhasebe Bilgi Sistemleri ve Paket Destekli Yapılandırma, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, s 1
- Rom, A. ve Carsten R** (2007). “Management Accounting and Integrated Information Systems: A Literatüre Rewiew” International Journal Of Accounting Information Systems Volume:8 s 40
- Romney, B. Marshall Steinbart, P. John** (2003). Accounting Information System, Ninth Edition, Prentice Hall, New Jersey, s 2
- Slade, Stephen** (1994). Goal Based Decision Making, Lawrence Erlbaum Associates Publishers, New Jersey, s.11
- Tosun, Kemal** (1992). İşletme Yönetimi, Savaş Yayıncılık, Ankara,
- Veeken Van Der. Herk J.M. ve Marc J.F. Wouters** (2002). “Using Accounting Information Systemsby Operations Managers in a Project Company” Management Accounting Research Volume:13 s 347
- Yıldırım, O Tek N** (2004).Finansal Muhasebe, İzmir,
- Yılmaz, Zekai** (1995). “Yatırım Proje Analizi ve Yönetimi” Uludağ Üniversitesi, Güçlendirme Vakfı, Yayın No: 35, Bursa, s 99
- Yozgat, Uğur**(1994).Yönetimde Karar Alma Teknikleri, Beta Yayınları, İstanbul,
- Warman, A Davies J** (1998). Accountry A Systems Aproach , Itp Publiching Company, s 3-4
- Wilkinson, J.W** (1999). Accounting Information Systems: Essential Concepts and Applications, John Wiley and Sons Ltd., USA. S 19
- Williams, Jan R** (2005). Financial Managerial Accounting: the basis for business decisions, Mc Graw-Hill/Irwin, Boston, s 7

